

زدوده شود و طرح‌های اجرایی به آخرین لایه آسیب محدود شوند که نمونه این تقلیل‌یافتگی تمرکز بر ساخت نقاطی مانند گرمخانه‌هاست. به این ترتیب قرار نیست مسأله‌ای اجتماعی حل شود؛ صرفاً برنامه‌ای ریخته می‌شود تا مشکلات مشهود شهر از جلوی چشم جمع شود. این درحالی است که ما به چنین نگاهی نیاز نداریم. لازم است سیاست اجتماعی در چارچوب توسعه اجتماعی محلات شکل گیرد و بعد هم رفته‌رفته مقابل حرکت گروه‌های آسیب‌پذیر به سمت آسیب سد ایجاد کرد که این اتفاق با تواناسازی گروه‌های اجتماعی عملیاتی می‌شود.»

او می‌گوید توجه دقیق به دغدغه‌هایی از این دست نشان می‌دهد بودجه بیش از هر چیز بازی با اعداد است؛ آن هم زمانی که امکان تحقق کامل آن وجود ندارد و در شرایط فعلی اقتصاد کشور هم تحقق بودجه کمی دور از ذهن به نظر می‌رسد و در نهایت هم حوزه‌هایی که بودجه‌هایشان قربانی می‌شود حوزه‌های اجتماعی خواهد بود. «زمانی که می‌خواهیم به بحث درباره بودجه شهری بپردازیم، باید در ابتدای امر به این نکته توجه کنیم آیا این شهر برای ما جسمی بی‌جان است یا شهر دارای کالبدی بااهمیت و مجموعه‌ای از گروه‌های انسانی است؟ شهر برابر و برای استفاده همگان است یا شهری گران و برای عده‌ای خاص است؟ شهر و شهرداری چه نقشی دارند و آیا نقش‌شان پیمانکار بزرگ ساختمانی است یا کارکرد خدماتی و بنگاه اقتصادی و نهاد اجتماعی است؟ درواقع پاسخ این موارد است که نشان می‌دهد بودجه‌ای که برای شهر تدوین شده دقیق و حساب‌شده و برای مردم است یا خیر.»

نکته دیگری که آسایش بر آن تأکید می‌کند بحث بی‌عدالتی در تخصیص بودجه مناطق است که بدون منطق و ضابطه عملیاتی می‌شده و هنوز رویه اختصاص آن در سال بعد مشخص نیست؛ «بودجه مناطق باید براساس محرومیت، جمعیت و وسعت منطقه پخش می‌شد ولی چنین رویه‌ای حاکم نبوده و آنچه بودجه را شکل داده ترکیبی از سهم مناطق از درآمد شهرداری و سهمی است که هر منطقه در چانه‌زنی پشت‌پرده از بودجه توانسته کسب‌کند. برای مثال یکی از مناطق که سهم بالایی از بودجه داشته منطقه ۶ بوده است؛ درحالی‌که میزان محرومیت این منطقه با منطقه یک که بودجه زیادی دریافت می‌کند قابل قیاس با مناطق دیگر نیست و مسأله همان قدرت چانه‌زنی در فرآیندی غیرشفاف است و این شفاف‌نبودن در بخش‌های مختلف مشکلات عمده‌ای ایجاد کرده است.» او می‌گوید صحبت از افزایش بودجه محلات در حالی مطرح می‌شود که از شورای محلات یا شوراهای دانش‌آموزی هیچ‌وقت درباره نیازهای محلات‌شان نظرخواهی نشده است و همین هم مشکلاتی ایجادکرده است.

پروژه‌های محلی به سرنوشت پروژه‌های بزرگ دچار نشود

بودجه امسال تاکنون در حد بررسی کلیات است و هم اعضای شورا و هم فعالان این عرصه هنوز با قاطعیت درباره‌اش نظر نمی‌دهند. نمونه‌اش نقیسه آزاد، جامعه‌شناس و معاون طرح و برنامه ستاد مدیریت محله شهر تهران است. او از جمله کسانی است که «پول را ال‌تیمای بخش زخم‌های تهران نمی‌داند» و پیش از این در مقاله‌ای با همین عنوان که سال گذشته منتشر شد به مسأله بودجه پرداخت و این سوال را مطرح کرد که چرا راه حلی اساسی برای مشکلات این کلانشهر در نظر گرفته نمی‌شود؟ او در مطلبش به پیمایش انجام‌شده شهرداری در سال ۹۶ اشاره کرد و نوشت: «کافی است به‌عنوان یک شهروند عادی یا حتی توریست نگاهی به پول‌هایی که در تهران خرج شده است، کنیم: پروژه‌های چندین و چند میلیارد ریالی از سروروی شهر می‌ریزد، اما دریغ از این‌که در این سال‌ها بحران‌های گریبانگیر تهران را دست‌کم در دید شهروندانش بهتر کرده باشد. امروز نزدیک به ۶۰درصد مردم تهران به ترک‌کردن شهر فکر می‌کنند؛ این یعنی تهرانی‌ها حتی چشم‌انداز بهترشدن شرایط را در آینده هم ندارند.»

او حالا که بحث اجرایی‌شدن پروژه‌های کوچک‌مقیاس و محلی در بودجه مطرح است به «شهروند» می‌گوید که از سال گذشته محله‌محوری در دستور کار قرار گرفته و از دفاتر تسهیل‌گری و سازمان‌نوسازی خواسته شده تا اسناد توسعه محلی تدوین کنند. «رویکرد کلی این است که دیگر گنجایش پروژه‌های بزرگ‌مقیاس وجود ندارد و باید به سمت بهبود کیفیت زندگی محلات حرکت کنیم. همچنین رویکرد معاونت برنامه‌ریزی این بوده که با توجه به ماده ۲۳ برنامه توسعه، محلات کم‌برخوردار بیشتر مورد توجه قرار گیرند.»

او می‌گوید این تلاش بسیار مثبت است اما مشخص نیست با توجه به اینکه محدودیت مالی واداری وجود دارد چه میزان امکان تحقیقش مهیاست و از طرفی زمان زیادی گذشته تا مدیریت شهر به سمت این نگاه حرکت کند. «واقعیت این است که گروه‌های آسیب‌پذیر، معلولان، کودکان و سالمندان در شهری چون تهران هرگز حاضر نبوده و جایی نداشته‌اند. تهران شهری است برای زندگی مردان سالم. در سال‌های اخیر ادبیات توجه به افشار کمتر دیده شده وارد مدیریت شهر شده است. درباره مناسب‌سازی معابر برای معلولان صحبت می‌شود یا شهر دوستدار کودک و سالمند مدنظر قرار گرفته که همین هم حرکت خوبی است.»

آزاد می‌گوید صحبت درباره توجه به امر اجتماعی در تهران به صورت قطره‌چکانی انجام شده و پیشرفت‌ها اندک است، اما همین حرکت‌های کوچک هم جای امیدواری دارد. «وقتی درباره اختصاص بودجه در این مقطع صحبت می‌کنیم، باید بدانیم که صرفاً کلیات مطرح شده و قطعا در مذاکرات و بررسی‌های آینده تغییرات بسیاری خواهیم داشت و نکته بعد این است که باید تلاش شود ضربه‌ها و صدماتی که پروژه‌های بزرگ به شهر زده‌اند در پروژه‌های کوچک و محلی تکرار نشود.»

او معتقد است شهر شرایط سختی را در سال‌های گذشته به دلیل ساخت پروژه‌های عمرانی بزرگ از سر گذرانده؛ پروژه‌هایی که بسیاری از آنها شهر را به محلی برای گذر ماشین بدل کردند و حق مردم پیاده را نادیده گرفتند؛ «با توجه به سابقه اشتباه مدیریت در سال‌های گذشته، افزایش ساخت‌وسازها و بی‌توجهی به امر اجتماعی حالا باید مراقب محلات بود تا گرفتار طرح‌ها و برنامه‌های اشتباه نشوند که این نکته رصد دقیق و مطالبه‌گری جدی می‌خواهد.» از نظر آزاد، نمی‌توان به شهر نگاه کالبدی داشت و پروژه‌های اجتماعی را پروژه‌هایی جدا از کالبد دانست؛ چراکه هر پروژه با عملیاتی‌شدنش در زیست مردم موثر است و کیفیت زندگی آنها را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. او همچنین در پاسخ به چگونگی هزینه‌کرد بودجه نشاط اجتماعی که سال گذشته برای نخستین‌بار توانست ردیف بودجه بگیرد، می‌گوید: «نشاط عصری نیست که جدا از فضای کلی اجتماعی و ساختار کلان رخ دهد و به همین دلیل با جدیت نمی‌توان گفت ردیف بودجه تعیین‌شده برای آن کارآمد بوده یا خیر. هرچند رویدادهایی برای ایجاد نشاط اجتماعی برگزار شد، اما همه چیز در گام‌های ابتدایی است؛ باید برایش سازوکار تدوین کرد و بعد امیدوار بود که در روندی طولانی به ثمر بنشیند.» ❏

سعید غلامحسینی/شهروند ❏

کارشناسان شهری می‌گویند میزان افزایش بودجه اجتماعی- فرهنگی شهر تهران سال ۹۹ گرهی از این حوزه باز نمی‌کند

هزار میلیارد تومانِ ناچیز

حجت نظری، عضو شورای شهر: افزایش بودجه اجتماعی- فرهنگی عمدتاً خرج حقوق و دستمزدی خواهد شد که دیگر محلی برای پرداختش وجود ندارد و باید از همین افزایش پرداخت شود، در نتیجه رقمی برای پروژه‌های این حوزه باقی نمی‌ماند

[فروغ فکری] حدود ۱۰ روز از تقدیم لایحه بودجه سال ۹۹ شهرداری تهران به هیأت‌رئیس شورای شهر می‌گذرد. قرار است اعضای شورا به رویه همیشگی لایحه تقدیمی را بررسی کنند و در نهایت ابتدای اسفندماه به تصویب برسانند. بودجه‌ای که پیروز حناچی، شهردار پایتخت آن را به شورا آورده، با افزایش ۲۵درصدی نسبت به بودجه ۹۸ شهرداری، ۳۰هزار و ۲۰۰میلیارد تومان در نظر گرفته شده است. بودجه عمرانی شهر ۴۳درصد به نسبت سال قبل افزایش داشته و حمل‌ونقل عمومی هم ازجمله دیگر بخش‌هایی بوده که مورد توجه است. ۵۰۰میلیارد تومان برای خرید اتوبوس و برای توسعه مترو هم ۳۴۲میلیارد تومان در نظر گرفته شده است. اما نکته اساسی بودجه امسال توجه به محلات است و قرار است بخش عمده‌ای از بودجه‌ها در مقیاس محلی تعریف شوند. آن‌طور که در جزئیات بودجه فعلی می‌بینیم، بودجه محلات ۲هزارمیلیارد تومان تعیین شده و سهم هر محله به صورت تقریبی حدود ۶میلیارد است. جزئیات اختصاص بودجه محلات هنوز مشخص نیست و این درحالی است که هر ساله ناآدا لانه بودن تخصیص بودجه محلات نگرانی‌های بسیاری ایجاد کرده است. سال ۹۷، بودجه منطقه یک از بودجه تمام مناطق بالاتر بود؛ ۳۱۲۳میلیارد ریال برای این منطقه در نظر گرفته شده بود و مناطق ۲،۴،۵ و ۱۲ در ردیف بعدی قرار داشتند.

ماجرای بی‌توجهی به بودجه اجتماعی- فرهنگی تازه نیست. حجت نظری، از اعضای کمیسیون فرهنگی- اجتماعی شورای شهر تهران به «شهروند» می‌گوید این ماجرا در بودجه سال ۹۹ هم مانند گذشته تکرار شده است؛ «امسال به لحاظ عددی شاهد افزایش بودجه این بخش هستیم، اما ماجرای افزایش بودجه این است که هزینه‌های جاری و حقوق و مزایا در سرجمع حوزه‌های تخصصی در نظر گرفته شده است. به این ترتیب، عملاً شاهد افزایش خاصی در حوزه فرهنگی و اجتماعی نخواهیم بود و این مبلغ اضافه‌شده خرج هزینه‌های جاری و حقوق و مزایا خواهد شد.» به گفته او، سال گذشته بودجه اجتماعی- فرهنگی ۱۱۷۲میلیارد تومان بود و امسال حدود ۲۱۰۰میلیارد تومان شده که یک‌هزارمیلیارد افزایش دارد، اما این افزایش عمدتاً خرج حقوق و دستمزدی خواهد شد که دیگر محلی برای پرداختش وجود ندارد و باید از همین افزایش پرداخت شود؛ «بحث درباره محله‌محوری در چنین شرایطی مطرح شده و البته شهرداری چند سالی است درباره‌اش صحبت می‌کند، اما در پیشنهادهای شهرداری در بودجه و سایر لوایچی که ارایه می‌دهد، دغدغه محله‌محوری و توجه به مباحث اجتماعی و فرهنگی محلات وجود ندارد.»

نظری معتقد است که پروژه‌های محلی در حال حاضر در شهرداری یک متولی ندارد و مسئولیت عمل به این پروژه‌ها با یک نهاد خاص در شهرداری نیست. نکته‌ای که می‌تواند باعث ضعف عملکرد در آینده باشد. «سازمان نوسازی از طریق دفاتر توسعه محلات در این حوزه فعال است و معاونت فرهنگی- اجتماعی از طریق ستاد راهبری مدیریت محله، به غیر این دو بخش، بخش‌های دیگر هم پروژه تعریف می‌کنند و همین تشتت در حوزه سیاست‌گذاری باعث ناامیدی شده است.» او امیدوار نیست با رویه موجود، اتفاقاتی که تاکنون رخ داده است و کنشی که از معاونت اجتماعی- فرهنگی شهرداری دیده‌اند، شاهد رخدادهای شگرفی در سال ۹۹ در حوزه اجتماعی باشیم و لازم است تدبیری در شهرداری اندیشیده شود که شاهد یگانگی در سیاست‌گذاری و کنش‌های محله‌ای باشیم. «در غیر این صورت نمی‌توان چندان به آینده این حوزه امیدوار بود.»

رویکرد حداقلی بودجه شهری به آسیب‌های اجتماعی

اردیبهشت سال گذشته بود که به گزارش ایلنا محسن هاشمی، رئیس

کریم آسایش، کنشگر شهری: شهرداری در این سال‌ها به حوزه آسیب‌های اجتماعی رویکردی حداقلی داشته و مسائل اجتماعی را مسائل خود و شهر تلقی نکرده است و به این ترتیب این نگاه نهادینه شده تا مسئولیت اجتماعی از بخش عمومی زدوده شود

شورای شهر از بودجه فرهنگی و اجتماعی شهر تهران انتقاد کرد ودر جلسه مشترک شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و کمیته برنامه‌ریزی شهرستان تهران گفت: «مقدار زیادی از بودجه معاونت اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران صرف مناسبت‌های مختلف می‌شود. به همین دلیل شهرداری نمی‌تواند به تنهایی از پس آسیب‌های اجتماعی بریاید.»

سال ۹۷ ازجمله سال‌های دشوار در حوزه فرهنگی و اجتماعی بود. محمدجواد حق شناس اسفندماه سال ۹۶ درباره بودجه سال ۹۷ گفت: «در حالی که حوزه‌های مأموریتی مانند «شهرسازی و معماری» و «ایمنی و مدیریت بحران» به ترتیب ۲۹ و ۵درصد افزایش بودجه نسبت به سال ۹۶ در لایحه ۹۷ به‌خود می‌دیدند، در این لایحه، بودجه حوزه حمل‌ونقل و ترافیک ۷ درصد، خدمات شهری ۱۰درصد و فرهنگی و اجتماعی ۲۴درصد نسبت به میزان مصوب آنها در سال ۹۶ کاهش یافته بود.»

وضعیت در سال ۹۸ هم به همین شکل ادامه یافت. حق شناس بار دیگر و در اسفندماه سال گذشته به انتقاد از بودجه فرهنگی و اجتماعی پرداخت: «قانون به صورت شفاف و روشن این مسأله را بیان کرده است که حداقل باید ۸درصد از بودجه کل شهرداری به حوزه فرهنگی- اجتماعی اختصاص پیدا کند، اما متأسفانه این روند در سال قبل به ۶درصد و امسال به ۵درصد کاهش پیدا کرده است.»

آسیب‌های اجتماعی در این سال‌ها هرچند ازجمله مواردی بوده که برایش سند هم نوشته شد و سال گذشته نوبخش عسکری، معاون هماهنگی برنامه و بودجه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان تهران از پایان تدوین سند آسیب‌های اجتماعی استان تهران با مشارکت ۴۰دستگاه خبردار، اما این سند هم نتوانست در دریافت بودجه نقش بسزایی داشته باشد. محمدکریم آسایش، کنشگر شهری به «شهروند» می‌گوید مدیریت شهری در تمام سال‌های گذشته نگاهی به مسأله آسیب‌ها داشته که در دوره اخیر تئوریزه‌شده و آن‌نگاه رویکرد برون‌سپاری مسائل اجتماعی و مسئولیت‌زدایی است. «شهرداری در این سال‌ها به حوزه آسیب‌های اجتماعی رویکردی حداقلی داشته و مسائل اجتماعی را مسائل خود و شهر تلقی نمی‌کرده است. به این ترتیب این نگاه نهادینه شده تا مسئولیت اجتماعی از بخش عمومی